

Alexander Marčan

Začiatky

BIGBÍTU

na Kysuciach

Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov

Alexander Marčan

Začiatky
BIGBÍTU
na Kysuciach

Copyright © Alexander Marčan, 2015
Epilogue © Mária Bátorová, 2015
Cover Design © Jana Satková, 2015

© Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, spol. s r. o., Bratislava
<http://www.vsss.sk>, e-mail: vsss@stonline.sk

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV
spol. s r. o.

Alexander Marčan: Začiatky bigbítu na Kysuciach
Zodpovedná redaktorka Natália Petranská Rolková, profitexty.sk
Obálka Jana Satková
Grafická úprava a sadzba Jana Satková

Prvé vydanie
Printed in Slovakia

ISBN 978-80-8061-906-0

I. k a p i t o l a

ČREPINY SPOMIENOK

Je mimoriadne horúce leto roku 2013. Teplo. Nad 34 °C. Sú tu dva psy. Malý a veľký. Úpätie Malých Karpát, kde konáre blízkeho lesa nestačia vrhať tieň do páliacich slnečných lúčov. Veľký pes, turkménsky alabaj, zvyknutý na drsné podmienky ázijských nomádov. Baya. Keď si prečítala, čo som doposiaľ stvoril, od radosti, že toho nie je viac a že už je unavená z tých mojich výmyslov, zaspala pod stolom. Druhý pes, jazvečíčka Charlie, má už 11 rokov. Viem, že je do mňa tajne zaľúbená. Sústredene mi pozerá celé dni do očí a s radosťou číta všetko, čo napíšem. Utrúsila, že to vraj bude literatúra faktu. Veľký pes pootvorí jedno oko a oponuje. Bude to literatúra žartu. Faktu. Žartu. Faktu. Katafalku. Dohadujú sa zanietene a argumenty potvrdzujú staccatom cvakajúcich zubov. Nakoniec Baya povie: „Ak to budú spomienky, tak dobre. Ale bude teplo.“ Zvalí sa so spokojným zafučaním do trávy. Malý pes si pod koreňom viniča vyhrabe do hliny hniezdo a kašle na odpoveď.

Toľko k odbornej špecifikácii tohto písomno-literárneho počinu. Myslím, že na základe psích argumentov teraz naozaj nedokážem povedať, kam sa táto kapitola ďalej uberie, ale všetky postavy vystupujúce v tejto knihe sú skutočné. Ak sa mi podarí oživiť aspoň za hrst' spomienok z obdobia rokov 1960 – 1980, tak skúsme zobrazit' jemný a neurážlivý náhľad do kuchyne doby v našom regióne. Poďme sa dotknúť kultúrno-spoločenských podmienok, ktoré formovali mládež tohto obdobia.

Priemyselno-výrobný charakter kysuckého regiónu sa dnes, žiaľ, čiastočne opakuje. Chlapi v minulosti chodili za zárobkom na „týždňovky“ do Třince, Karvinej, Nového Bohumína, Ostravy. Dnes chodia do Anglicka, Španielska, Škótska či iných štátov EÚ. Okresné mesto Čadca malo podniky Tatra, Slovena, Okrasa a iné služby. Bola drevárska výroba v Krásne nad Kysucou, výroba ložísk v Kysuckom Novom Meste. Veľa iných možností zárobku nebolo. Chlapi sa v piatok vracali „zo sveta“ autobusom, ktorý okolo 16,00 hodiny zastavil pred Konzumom. Húf detí čakal na jeho príchod a kontrolovali sme, kto mal prísť a neprišiel. Poznali sme ich spamäti skoro všetkých. Tí, čo neprišli, boli predmetom detských konšpiračných metód.

Teraz niekoľko spomienok na ženy. V podstate sa v týždni starali o všetko. Dobytok, kravy, kozy, ovce, ošipané, hydinu a... deti. Kedy sa s nimi učili, ako dnes, netuším. Okopávali zemiaky, sušili seno, ovos či iné plodiny. V totálnom chvate sa snažili uchrániť seno a slamu pred letnými búrkami. V obrovských nošiach znášali v predklone náklad. Videl si väčšinou iba obrovský batoh, ženy sa mi kdesi pod ním strácali...

Eud Kysúc bol vždy tvrdý. Formovaný vrchmi, lesmi, skalnatou pôdou a údermi osudu. Akým spôsobom sa mnohým podarilo vystať murované domy, ktoré volali „štoky“, v ťažko prístupných kopcoch, som dodnes nepochopil. Boli plánované ako viacgeneračné, dnes stoja často opustené, ako odkaz zodratých rúk dedov a otcov. Z rozprávania si spomínam, že najdôležitejší pomocníci pri stavbe boli kone, rodina, kamaráti a slivovica. Finančné vyrovnanie za pomoc bolo riešené systémom „barter“, teda tovar za tovar, služba za službu. Cash flow, alebo ak chceš – voľné financie, spravidla neboli. Peniaze išli do nákupu stavebného materiálu.

No vráťme sa v čase k dedom. Prvý kultúrny počín leta boli hody. V rodisku môjho detstva boli okolo Jána (24. 6.). Týždňovkári sa vracali domov zo sveta baní, železiarní, „štreky“ či iných profesií. V nedeľu, po kostole, začali účastníci hodovať okolo nastavaných šiatrov, kolotočov, hojdačiek a strelníc. Frajer vystrelil papierovú ružu a da-